

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ^{1,2}
άρθρων 2 και 12 παρ. 1 ν. 3900/2010
(Σταχυολόγηση περιπτωσιολογίας με ενδεικτική παράθεση νομολογίας)

I. Οι διατάξεις

II. Γενικοί ερμηνευτικοί κανόνες για το άρθρο 12 παρ. 1

1. Αδράνεια φίλτρου 3900 όταν στην υπόθεση τίθεται ζήτημα δικαιοδοσίας του δικάσαντος δικαστηρίου
2. Αδράνεια φίλτρου 3900 όταν η αιτ. αναιρέσεως έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα

III. Ερμηνευτική προσέγγιση ως προς το ποσό

1. Επί ομοδικούντων
2. Επί πλειόνων ποσών (άθροιση)
3. Επί αμφιβολίας ως προς το ύψος του ποσού

IV. Ερμηνευτική προσέγγιση ως προς τους ισχυρισμούς

A. Νομικό ζήτημα

1. Γενικώς
2. Ειδικώς - Περιπτωσιολογία

B. Ανυπαρξία νομολογίας

1. Γενικώς
 - α. Επί κυμαινόμενης νομολογίας
 - β. Επί παραπομπής του κρισίμου νομικού ζητήματος σε μείζονα σύνθεση, στο πλαίσιο άλλης δίκης
2. Ειδικώς – Περιπτωσιολογία

Γ. Αντίθεση προς υφιστάμενη νομολογία

1. Αποφάσεις προς τις οποίες μπορεί να προβληθεί αντίθεση
2. Πότε δεν απαιτείται παράθεση νομολογίας προς την οποία προβάλλεται αντίθεση
3. Αντίθεση προς απόφαση ΕΔΔΑ δημοσιευθείσα μετά την κατάθεση της αιτ. αναιρέσεως

Δ. Ερμηνεία ισχυρισμού άρθρου 12 παρ. 1 ν. 3900

V. Εξέταση λόγων αναιρέσεως

1. Εξέταση λόγου αναιρέσεως ανεξαρτήτως του παραδεκτού του

¹ Σημειώνεται ότι στην παρούσα αποδελτίωση παρατίθεται ενδεικτικά περιπτωσιολογία αποφάσεων που αναδεικνύουν την ευρεία ερμηνεία των διατάξεων του ν. 3900, που έχει υιοθετήσει το Δικαστήριο.

² Οι παρατιθέμενες σκέψεις των αποφάσεων έχουν υποστεί επεξεργασία και δεν αποτελούν πιστή αντιγραφή του πρωτοτύπου.

2. Εξέταση λόγου αναιρέσεως ανεξαρτήτως βασιμότητας ισχυρισμού άρθρου 12 παρ. 1³
3. Εξέταση λόγου αναιρέσεως καίτοι ο ισχυρισμός του άρθρου 12 παρ. 1:
 1. Προβάλλεται αορίστως
 2. Αναφέρεται σε διατάξεις μη ερμηνευθείσες από την αναιρεσιβαλλόμενη
 3. Δεν αναδεικνύει συγκεκριμένο νομικό ζήτημα

VI. Ειδικώς για το άρθρο 2 του ν. 3900/2010

1. Παραδεκτή άσκηση αιτ. αναιρέσεως θέτουσας νομικό ζήτημα που έχει ήδη επιλυθεί αλλά παραπέμπεται εκ νέου σε μείζονα σύνθεση
2. Παραδεκτή άσκηση αιτ. αναιρέσεως κατ' αποφάσεως που κρίνει αντισυνταγματική κανονιστική πράξη (και όχι τυπικό νόμο)

³ Οι περιπτώσεις 1 και 2, κατ' ουσίαν, αφορούν στο αυτό ζήτημα, αλλά διαφοροποιείται η διατύπωση κατά την απόρριψη του λόγου αναιρέσεως.

I. ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΝΟΜΟΣ 3900/2010 (ΦΕΚ Α΄ 213/17.12.2010)

«Εξορθολογισμός διαδικασιών και επιτάχυνση της διοικητικής δίκης και άλλες διατάξεις»

Άρθρο 2

*Κατ' αποφάσεως διοικητικού δικαστηρίου που κρίνει **διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική** ή αντίθετη σε άλλη υπερνομοθετική διάταξη, χωρίς το ζήτημα αυτό να έχει κριθεί με προηγούμενη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, χωρεί ενώπιον αυτού, **κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη**, αίτηση αναιρέσεως, αν πρόκειται για διαφορά ουσίας, ή έφεση, αν πρόκειται για ακυρωτική διαφορά. Αν το Συμβούλιο της Επικρατείας διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της διάταξης αυτής, μπορεί, εφόσον η απόφαση αυτή υπόκειται σε έφεση ενώπιον άλλου δικαστηρίου, να του παραπέμψει την υπόθεση προς εκδίκαση.*

Άρθρο 12

1. Οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 35 του ν. 3772/2009, αντικαθίστανται ως εξής:

*«3. Η αίτηση αναιρέσεως επιτρέπεται μόνον όταν προβάλλεται από τον διάδικο **με συγκεκριμένους ισχυρισμούς που περιέχονται στο εισαγωγικό δικόγραφο** ότι **δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή ότι υπάρχει αντίθεση της προσβαλλομένης αποφάσεως προς τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου** είτε προς ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου.*

*4. Δεν επιτρέπεται η άσκηση αίτησης αναιρέσεως, όταν **το ποσό της διαφοράς που άγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο από σαράντα χιλιάδες ευρώ**, εκτός αν προσβάλλονται αποφάσεις που εκδίδονται επί προσφυγών ουσίας, εφόσον αφορούν περιοδικές παροχές ή τη θεμελίωση του δικαιώματος σε σύνταξη ή τη θεμελίωση του δικαιώματος σε εφάπαξ παροχή και τον καθορισμό του ύψους της. Ειδικώς στις διαφορές από διοικητικές συμβάσεις, το όριο αυτό ορίζεται στις διακόσιες χιλιάδες ευρώ. Τα ποσά αυτά μπορεί να αναπροσαρμόζονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ύστερα από γνώμη της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Προκειμένου για διαφορές από ασφαλιστικές εισφορές, φόρους, δασμούς, τέλη και συναφή δικαιώματα, πρόστιμα και λοιπές κυρώσεις, **ως ποσό της διαφοράς νοείται το ποσό εισφοράς, φόρου κλπ., χωρίς προσαυξήσεις και πρόσθετους φόρους που αμφισβητείται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας[...].»***

II. ΓΕΝΙΚΟΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

1. Αδράνεια του φίλτρου όταν στην υπόθεση τίθεται ζήτημα δικαιοδοσίας του δικάσαντος δικαστηρίου

Η υπέρβαση δικαιοδοσίας αποτελεί λόγο αναιρέσεως, ο οποίος, ως αναγόμενος στη δημόσια τάξη, ερευνάται αυτεπαγγέλτως από το ΣτΕ, κατά προτεραιότητα, και ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων παραδεκτού του άρθρου 12 § 1 του ν. 3900, *Ολ 800, 1360-1361/21*⁴

2. Αδράνεια του φίλτρου επί αιτήσεως αναιρέσεως παρακολουθηματικού χαρακτήρα

Οι προϋποθέσεις για το παραδεκτό της ασκήσεως αιτήσεως αναιρέσεως που τάσσονται από τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 3900, δεν αφορούν, κατά την έννοιά τους, και την αίτηση αναιρέσεως η οποία στρέφεται κατά αποφάσεως διοικητικού δικαστηρίου για τον λόγο ότι αυτό στήριξε την κρίση του σε προηγούμενη απόφασή του, αφορώσα το κύριο αντικείμενο της υποθέσεως, κατά της οποίας ο αναιρεσείων έχει ήδη ασκήσει προηγούμενη αίτηση αναιρέσεως,

...στην περίπτωση αυτή, εφόσον πρόκειται ουσιαστικά για μία υπόθεση, η παρακολουθηματικού χαρακτήρα επόμενη αίτ. αναιρέσεως παρακολουθεί την τύχη της προηγούμενης και δεν απορρίπτεται ως απαράδεκτη λόγω μη προβολής ισχυρισμού περί αντιθέσεως στη νομολογία κ.λπ. ή λόγω ποσού, *B⁵ 1171/19*

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΣΟ (προς άρση του απαραδέκτου)

1. Επί ομοδικούντων

Ενόψει του πραγματικού της συγκεκριμένης υποθέσεως (ήτοι του πλειστηριασμού ακινήτου ανήκοντος εξ αδιαιρέτου σε πλείονες κληρονόμους, έστω και κατ' ιδανικά μερίδια), του προβαλλομένου λόγου αναιρέσεως περί παραγραφής της αξιώσεως του αναιρεσιβλήτου (ήτοι λόγου περί ριζικής πλημμελείας της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως), και ερμηνευομένων των διατάξεων του άρθρου 53 παρ. 4 του π.δ/τος 18/1989 υπό το φως των διατάξεων του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ [πρβλ. ΕΔΔΑ 5.4.2018 Zubac κατά Κροατίας (μείζονος συνθέσεως) ιδίως σκέψεις 77, 98], η αίτηση παραδεκτώς ασκείται εξ επόψεως ύψους του ποσού της διαφοράς, ως προς όλους τους αναιρεσείοντες, αφού το συνολικό ποσό υπερβαίνει το κατώφλιο των 40.000 ευρώ [...], *ΣΤ 201/25*

2. Επί πλειόνων ποσών (άθροιση)

- Επί χρηματικής διαφοράς από διοικητική σύμβαση, εφόσον το αντικείμενο του ενδίκου βοηθήματος απαρτίζεται από περισσότερα αυτοτελή κεφάλαια, τα οποία ερείδονται σε διαφορετική νομική και πραγματική βάση και θα μπορούσαν -με τα αντίστοιχα

⁴ Βλ. Και Ολ. ΣτΕ 874-75/24

⁵ Το γράμμα που παρατίθεται δίπλα στον αριθμό της αποφάσεως υποδηλώνει το Τμήμα του Δικαστηρίου που την εξέδωσε.

κονδύλια- να έχουν αποτελέσει αντικείμενο διακριτών ενδίκων βοηθημάτων για το ποσό της κατ' αναίρεση διαφοράς, κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 53 του π.δ/τος 18/1989, κρίσιμο δεν είναι το σύνολο των εν λόγω κονδυλίων, αλλά το ποσό που αντιστοιχεί στο κάθε κεφάλαιο, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και αμφισβητείται με την αίτηση αναιρέσεως,

...κατ' απόκλιση, όμως, του ως άνω κανόνα, **αθροίζονται τα ποσά που αντιστοιχούν σε περισσότερα αυτοτελή κεφάλαια, όταν η έκδοση από το διοικητικό δικαστήριο μίας απόφασης δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, αλλά δικαιολογείται πλήρως εν όψει τόσο της κοινής νομικής και πραγματικής βάσης που συνδέουν τα αυτοτελή κεφάλαια, όσο και της -συνδεόμενης με την αποτελεσματική απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης- ανάγκης ενιαίας επίλυσης της διαφοράς, ΣΤ 1669/24**

- Όταν με προσφυγή έχει προσβληθεί μια πράξη, με την οποία καταλογίζονται περισσότερες παραβάσεις και επιβάλλονται αυτοτελή πρόστιμα, ως ποσό του αντικειμένου της διαφοράς που άγεται ενώπιον του ΣτΕ, από το ύψος του οποίου εξαρτάται το παραδεκτό της αίτ. αναιρέσεως, **λαμβάνεται το χρηματικό ποσό που αντιστοιχεί στο σύνολο των ως άνω προστίμων και όχι χωριστά σε καθένα από τα ως άνω αυτοτελή ποσά, Β 1116/21**
- Όταν με πράξη της φορολογικής Διοικήσεως έχει επιβληθεί κύριος φόρος καθώς και πρόσθετος φόρος ή προσαύξηση, επί αμφισβητήσεως ενώπιον του ΣτΕ του ποσού του κυρίου φόρου, το ποσό του προσθέτου φόρου ή της προσαυξήσεως που τυχόν αναλογεί επί του κυρίου φόρου δεν λαμβάνεται υπ' όψιν για τον προσδιορισμό του χρηματικού αντικειμένου της δίκης,
...αν, όμως, με την αίτηση αναιρέσεως προβάλλονται λόγοι αναγόμενοι σε αυτοτελείς πλημμέλειες της επιβολής του προσθέτου φόρου ή της προσαυξήσεως, τότε λαμβάνεται υπ' όψιν για τον προσδιορισμό του αντικειμένου της δίκης το ποσό του προσθέτου φόρου ή της προσαυξήσεως, είτε μόνο του, όταν δεν αμφισβητείται το ποσό του κυρίου φόρου, είτε συναθροιζόμενο με το ποσό του αμφισβητούμενου κυρίου φόρου, Β 26/19

3. **Επί αμφιβολίας ως προς το ύψος του ποσού**

- Η υπό κρίση αίτηση έχει χρηματικό αντικείμενο, **το ακριβές ποσό του οποίου, όμως, δεν δύναται να προσδιοριστεί, διότι δεν υπήρχε διάταξη που να καθιστά υποκείμενο του προβλεπομένου από τον ν. 2238/1994 φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων την άτυπη εταιρεία και να προσδιορίζει περαιτέρω αν για τις φορολογικές οφειλές της άτυπης εταιρείας ευθύνεται ο κάθε εταίρος της με την προσωπική του περιουσία καθώς και το ύψος της προσωπικής ευθύνης του κάθε εταίρου και, κατά συνέπεια, και των κληρονόμων αυτού,**
...ενόψει δε και του ότι το ύψος του αμφισβητούμενου κύριου φόρου υπερβαίνει προδήλως το όριο των 40.000 ευρώ, **δεν τίθεται ζήτημα απαραδέκτου της κρινομένης αιτήσεως λόγω ποσού, Β 2051/20**
- Εν προκειμένω, επειδή το αγόμενο ενώπιον του Δικαστηρίου ποσό της διαφοράς είναι υπολογισμένο σε δολάρια Η.Π.Α. (ανερχόμενο σε 53.244), **η αίτηση ασκείται παραδεκτώς, διότι είναι άδηλη η ισοτιμία δολαρίου-ευρώ που θα ισχύει κατά τον χρόνο της καταβολής του ποσού αυτού και δεν είναι, πάντως, πρόδηλο, ενόψει του συγκεκριμένου ύψους του ποσού που διεκδικείται, ότι το ποσό που τελικώς θα οφείλεται υπολείπεται του ορίου των 40.000 ευρώ, ΣΤ 1515/18**

- Καθό μέρος πλήσσει το κεφάλαιο της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το αφορών στους τόκους (που, εν προκειμένω, δεν είναι παρεπόμενο αλλά αυτοτελές, αφού οι τόκοι υπολογίζονται επί διαφορετικής κυρίας απαιτήσεως), **ενόψει του ύψους του κεφαλαίου (27.306,81 δολάρια και 29.521,76 ευρώ) και του χρονικού διαστήματος για το οποίο οφείλονται αυτοί, δεν είναι, πάντως, πρόδηλο ότι το ποσόν που τελικώς θα οφείλεται υπολείπεται του ορίου των 40.000 ευρώ, ΣΤ 1959/13**

IV. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥΣ

A. Νομικό ζήτημα

1. Γενικός

Νομικό ζήτημα [κατ' άρθρο 12 παρ.1 του ν. 3900] **θέτουν μόνο λόγοι αναιρέσεως που αφορούν ερμηνεία κανόνα δικαίου, -διατάξεως νόμου ή γενικής αρχής του ουσιαστικού ή του δικονομικού δικαίου-, με δυνατότητα, ως εκ τούτου, γενικότερης νομολογιακής εφαρμογής,**

...άσχετα αν το ζήτημα ανακύπτει από την μείζονα πρόταση ή προκύπτει από την υπαγωγή του οικείου δικανικού συλλογισμού, όπως όταν πρόκειται για τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών που έγιναν ανελέγκτως δεκτά ή για την νόμιμη βάση ορισμένης υπαγωγικής κρίσης,

...γιατί και τέτοιων ζητημάτων η επίλυση μπορεί να δημιουργήσει νομολογιακό προηγούμενο με κατευθυντήρια λειτουργία ή γενικότερη εφαρμογή κατά την ερμηνεία κανόνων και την επίλυση άλλων διαφορών,

...στην τελευταία δε αυτή περίπτωση νομολογία θεωρείται ότι υπάρχει μόνον όταν το ζήτημα έχει επιλυθεί υπό τα ίδια ή ουσιωδώς παρεμφερή πραγματικά περιστατικά, γιατί τότε μόνο πρόκειται για το ίδιο νομικό ζήτημα,

...κατ' επέκταση ζήτημα νομικό μπορεί να θέτει και λόγος αναιρέσεως περί μη απαντήσεως σε ουσιώδη ισχυρισμό, αν προβάλλεται ότι ο ισχυρισμός αυτός αναγόταν σε συγκεκριμένο νομικό ζήτημα υπό την προεκτεθείσα έννοια (και όχι αν προβάλλεται γενικώς ότι οι ουσιώδεις ισχυρισμοί πρέπει να απαντώνται) ή ότι οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να αιτιολογούνται, B 2707/22

2. Ειδικά – Περιπτώσιολογία

Βασίμως ισχυρίζεται η αιτούσα ότι ειδικώς για το κρίσιμο νομικό ζήτημα δεν υπήρχε - κατά τον κρίσιμο χρόνο ασκήσεως της αιτήσεως - νομολογία του ΣτΕ και ότι τέτοια δεν αποτελεί εν προκειμένω η ΣτΕ 1976/2015, διότι η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε επί διαφοράς με κοινοτική διάσταση, αφορώσα δηλαδή παραβάσεις όχι μόνον του εθνικού δικαίου ανταγωνισμού (ν. 703/1977) αλλά και των άρθρων 85 και 86 της ΣυνθΕΟΚ, αποβλέποντας δε, με ρητή σκέψη, στο δεδομένο αυτό, εξέφερε το Δικαστήριο την κρίση ότι «σε υπόθεση όπως η παρούσα (όπου αποδόθηκαν στην αναιρεσιβούσα παραβάσεις των άρθρων 1 και 2 του ν. 703/1977 και των άρθρων 85 και 86 της ΣυνθΕΟΚ) είναι κατ' αναλογίαν εφαρμοστέοι οι προεκτεθέντες κανόνες παραγραφής του Κανονισμού 2988/74, η εφαρμογή δε αυτή μπορούσε να προβλεφθεί επαρκώς από έναν συνετό και επιμελή επιχειρηματία]»,

...υπό το δεδομένο, άλλωστε, αυτό, το Δικαστήριο δεν διέλαβε, ρητή πάντως, κρίση περί της έννοιας - ή της ισχύος - της μεταγενέστερης ως άνω μεταβατικής διάταξης του εθνικού νομοθέτη,

...εν όψει, συνεπώς, αυτών, η εν λόγω απόφαση δεν μπορεί πράγματι να θεωρηθεί νομολογία του Δικαστηρίου επί του κρίσιμου εν προκειμένω νομικού ζητήματος, εάν, κατά τ' ανωτέρω, προκειμένου περί διαφοράς η οποία δεν εμφανίζει κοινοτική διάσταση, είναι ή όχι αναλόγως εφαρμοστέες οι περί παραγραφής διατάξεις του πιο πάνω κοινοτικού Κανονισμού, εν όψει και της σχετικής νεότερης (μεταβατικής) διατάξεως του ν. 3959/2011, ...κατόπιν αυτού, ο προβαλλόμενος ως άνω λόγος αναιρέσεως προβάλλεται, από απόψεως ν. 3900, παραδεκτώς, ΣΤ 1169/24

B. Ανυπαρξία νομολογίας

1. Γενικώς

α. Επί κυμαινόμενης νομολογίας

Ο περί του παραδεκτού της αιτήσεως ισχυρισμός του αναιρεσειόντος παρίσταται βάσιμος, διότι η εν γένει νομολογία του Δικαστηρίου επί του [κρίσιμου] νομικού ζητήματος εμφανιζόταν, κατά τον χρόνο ασκήσεως της αιτήσεως, κυμαινόμενη, **ΣΤ 2483/23**

β. Επί παραπομπής του κρίσιμου νομικού ζητήματος σε μείζονα σύνθεση, στο πλαίσιο άλλης δίκης

Ισχυρισμός περί ελλείψεως νομολογίας προβάλλεται παραδεκτώς, αφού κατά το χρόνο πρώτης συζητήσεως της αιτήσεως, είχε παραπεμφθεί στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος το [εν προκειμένω τιθέμενο νομικό] ζήτημα, **ΣΤ 372/18**

2. Ειδικώς – Περιπτώσιολογία

- Έφεση ασκείται παραδεκτώς, δεδομένου ότι, όπως βασίμως προβάλλεται, **δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ επί του, εν προκειμένω, κρίσιμου νομικού ζητήματος της υποχρέωσης έκδοσης εγκρίσεως εργασιών μικρής κλίμακας για την κοπή οπωροφόρων δένδρων σε περιοχή ευρισκόμενη εκτός σχεδίου αλλά εντός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, η υφιστάμενη δε νομολογία αφορά σε περιπτώσεις κοπής δένδρων – κατά κανόνα μη οπωροφόρων - σε εντός σχεδίου περιοχές, Ε 937/24**
- Γεννάται πράγματι ζήτημα ως προς τη φύση της εισφοράς του άρθρου 2 παρ. 3 εδ. δ' του ν. 6071/1934 κατά τη χρονική περίοδο από το έτος 1992 έως την κατάργησή της το έτος 2000, η επίλυση του οποίου είναι κρίσιμη, καταρχήν, για τον χαρακτηρισμό της ένδικης διαφοράς που ανακύπτει από την αναζήτηση των αντίστοιχων ποσών ως αχρεωστήτως καταβληθέντων, ως φορολογικής διαφοράς, αγόμενης προς επίλυση ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (τ.δ.δ.) με την άσκηση αγωγής ή ως κοινωνικοασφαλιστικής διαφοράς, αγόμενης ενώπιον των τ.δ.δ. με την άσκηση προσφυγής, περαιτέρω δε για την κρίση επί του ουσιαστικού ζητήματος της υποθέσεως, αν νομίμως επιβαρύνθηκε η αναιρεσειούσα κατά το ως άνω χρονικό διάστημα με

εισφορά φέρουσα τα χαρακτηριστικά φόρου ή αν δικαιούται να της επιστραφούν τα σχετικά ποσά ως μη νομίμως και αχρεωστήτως καταβληθέντα,
...για το ζήτημα δε αυτό δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ, λαμβανομένου υπόψη και του ότι η υπάρχουσα νομολογία περί κοινωνικών πόρων αφορά την καταβολή παρόμοιων εισφορών ειδικώς υπέρ των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών για λογαριασμό των οποίων είχαν θεσπισθεί και όχι υπέρ ενός ευρύτερου φορέα (όπως του ΙΚΑ) ή ενός φορέα που επιδιώκει γενικότερους σκοπούς κοινωνικής ασφάλισης (όπως του ΛΑΦΚΑ),
...ούτε σχετίζεται με το ως άνω κρίσιμο νομικό ζήτημα η νομολογία του ΣτΕ κατά την οποία δεν είναι αντίθετη προς τις συνταγματικές αρχές της κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 22 παρ. 4 Συντάγματος) και της ισότητας (άρθρο 4 Συντάγματος) η απόδοση στον ΛΑΦΚΑ των κοινωνικών πόρων που είχαν θεσπισθεί υπέρ των επιμέρους ασφαλιστικών ταμείων,
...συνεπώς, ο σχετικώς προβαλλόμενος ισχυρισμός της αναιρεσείουσας περί ελλείψεως νομολογίας του ΣτΕ ως προς το κρίσιμο, εν προκειμένω, νομικό ζήτημα του χαρακτήρα της εισφοράς ως κοινωνικοασφαλιστικής εισφοράς ή ως φόρου αντισυνταγματικώς επιβαλλόμενου, είναι βάσιμος,
...με συνέπεια να αίρεται το απαραδέκτο της αιτ. αναιρέσεως, *A 1965/18*

- Προβάλλεται εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 5 παρ. 4 του ν. 1759/1988, καθ' ο μέρος κρίθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη ότι η εξαίρεση από το κανονιστικό πεδίο της διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 4 του ν. 1759/1988 (περί χορηγήσεως συντάξεως βάσει συντάξιμου χρόνου προσαυξημένου κατά 50%) της κατηγορίας των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας ιπτάμενων μηχανικών, αντίκειται στη συνταγματική αρχή της ισότητας [...] και προς θεμελίωση του παραδεκτού της αιτήσεως προβάλλεται βάσιμως ότι επί του άνω νομικού ζητήματος δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ, διότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο της ασκήσεως της αιτ. αναιρέσεως, **δεν υπήρχε νομολογία του ΣτΕ ως προς το ειδικότερο νομικό ζήτημα, αν το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 4 του ν. 1759/1988 καταλαμβάνει και τους ιπτάμενους μηχανικούς της Ολυμπιακής Αεροπορίας προκειμένου να υπολογισθεί η σύνταξή τους λόγω αναπηρίας,**
...τούτο δε διότι η ΣτΕ Ολ 2180/2004, στην οποία στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, η κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης, έκρινε για την επέκταση στους ιπτάμενους χειριστές -και όχι στους ιπτάμενους μηχανικούς- που αποχωρούν από την υπηρεσία λόγω αναπηρίας, του θεσπιζόμενου με το άρθρο 5 παρ. 4 του ν. 1759/1988, ως προς τους ιπτάμενους συνοδούς και φροντιστές, ευνοϊκού καθεστώτος συνταξιοδοτήσεως λόγω αναπηρίας, οι δε 288/2017 και 578/2017 αποφάσεις του Α΄ Τμήματος του ΣτΕ, οι οποίες επέλυσαν το ειδικότερο νομικό ζήτημα, αν το κανονιστικό πεδίο εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 4 του ν. 1759/1988 καταλαμβάνει, κατά τα προεκτεθέντα, και τους ιπτάμενους μηχανικούς της Ολυμπιακής Αεροπορίας, δηλαδή νομικό ζήτημα όμοιο με αυτό που τίθεται στην προκείμενη περίπτωση, **δημοσιεύθηκαν μετά την άσκηση της αιτήσεως, A 1574, 1577/18**

Γ. Αντίθεση προς υφιστάμενη νομολογία

1. Αποφάσεις προς τις οποίες μπορεί να προβληθεί αντίθεση

(βλ. και κατωτ. 3.)

Για το παραδεκτό της αίτ. αναίρεσης πρέπει να προβάλλεται κατά τρόπο ειδικό ότι με κάθε ένα από τους προβαλλόμενους λόγους αναίρεσης τίθεται νομικό ζήτημα για το οποίο είτε δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ, είτε υπάρχει αντίθεση της αναιρεσιβαλλόμενης προς τη νομολογία του ΣτΕ ή άλλου ανώτατου δικαστηρίου, **ως τέτοιου νοουμένου και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)** ή ανέκκλητης απόφασης διοικητικού δικαστηρίου, *ΣΤ 1299/21*

2. Πότε δεν απαιτείται μνεία νομολογίας προς την οποία προβάλλεται αντίθεση

Το [τιθέμενο] νομικό ζήτημα **αναφέρεται σε γενική δικονομική αρχή**, για την οποία από ετών έχει διαμορφωθεί με σειρά αποφάσεων του ΣτΕ **πάγια νομολογία** που ακολουθείται σταθερώς από τα δικαστήρια,

...συνεπώς, στην εξαιρετική αυτή περίπτωση, για την άρση του κατά το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3900 απαραδέκτου της άσκησης της έφεσης **αρκεί να αναφέρεται στο εισαγωγικό δικόγραφο ότι η εκκαλούμενη απόφαση έρχεται σε αντίθεση προς την επί της γενικής αυτής δικονομικής αρχής πάγια νομολογία,**

...και δεν απαιτείται να αναφέρονται ειδικώς και οι αποφάσεις προς τις οποίες είναι αντίθετη, *Δ 2179/16*

3. Αντίθεση προς απόφαση ΕΔΔΑ δημοσιευθείσα μετά την κατάθεση της αιτήσεως αναίρεσεως

Ως αντίθεση σε νομολογία ανωτάτου δικαστηρίου νοείται και η αντίθεση σε νομολογία του ΕΔΔΑ, η οποία αναφέρεται σε ζήτημα ερμηνείας διατάξεως της ΕΣΔΑ ή προσαρτημένου σε αυτήν Πρωτοκόλλου,

...τέτοια αντίθεση μπορεί να προκύψει, ιδίως, σε περίπτωση απόφασης του ΕΔΔΑ, με την οποία γίνεται δεκτή προσφυγή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, βάσει σκεπτικού από το οποίο προκύπτει, κατά τρόπο αρκούντως σαφή, ορισμένη ερμηνευτική κρίση του ΕΔΔΑ όσον αφορά διάταξη της ΕΣΔΑ,

...εξάλλου, ενόψει και του ότι τέτοια απόφαση του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να λάβει στην έννομη τάξη της τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί στο μέλλον η διαπιστωθείσα παράβαση της ΕΣΔΑ σε παρόμοιες περιπτώσεις, **η επίκληση αντίθεσης προς την σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ μπορεί, κατά την έννοια του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ/τος 18/1989, ερμηνευόμενου υπό το φως της ανωτέρω διεθνούς υποχρέωσης της χώρας, κατά το άρθρο 46 της ΕΣΔΑ, να γίνει, κατ' εξαίρεση, και με δικόγραφο προσθέτων λόγων αναίρεσεως**, εφόσον η απόφαση του ΕΔΔΑ δημοσιεύθηκε μετά την άσκηση της αίτ. αναίρεσεως, ο θέτων δε το σχετικό νομικό ζήτημα λόγος έχει προβληθεί με το εισαγωγικό δικόγραφο, *Β 2987/17 7μελ.*

Δ. Ερμηνεία ισχυρισμού άρθρου 12 ν. 3900

- Στο πλαίσιο του μοναδικού λόγου αναίρεσεως και προς επίρρωσή του, το αναιρεσίον αναφέρει ότι «τα ανωτέρω άλλωστε έχουν γίνει δεκτά με την υπ' αριθμ. 4033/1999 του Β' Τμήματος του ΣτΕ», με το δε εισαγωγικό δικόγραφο προβάλλει τον εξής ισχυρισμό: «...η αίτηση ασκείται παραδεκτώς διότι, στην προκειμένη περίπτωση, η κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης έρχεται σε αντίθεση προς την περιέχονται στο εισαγωγικό δικόγραφο, ότι μεταξύ άλλων, υπάρχει αντίθεση της προσβαλλόμενης αποφάσεως προς τη νομολογία του ΣτΕ»,

...αν και με το ως άνω περιεχόμενο ο ισχυρισμός αυτός εμφανίζεται, κατ' αρχήν, ακατάληπτος και ανεπίδεκτος δικαστικής εκτιμήσεως, εντούτοις, από την συνδυαστική ανάγνωση του προβαλλομένου ως άνω μόνου λόγου αναιρέσεως και του προαναφερθέντος από 26.1.2021 υπομνήματος των αναιρεσιβλήτων (στο οποίο αναφέρεται ότι το αναιρεσεῖον προκειμένου να υποστηρίξει το παραδεκτό του μοναδικού προβαλλομένου λόγου αναιρέσεως επικαλείται την ΣτΕ 4033/1999), συνάγεται ότι από το κείμενο του πιο πάνω ισχυρισμού έχουν από παραδρομή παραλειφθεί στίχοι και ότι με τον ισχυρισμό αυτό το αναιρεσεῖον προβάλλει, στο πλαίσιο του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 3900, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη είναι αντίθετη προς την μνημονευόμενη ως άνω στο αναιρετήριο απόφαση 4033/1999 του ΣτΕ, όμως ο ισχυρισμός αυτός είναι αβάσιμος [...], ΣΤ 2249/21

- Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου αναιρέσεως, **προβάλλεται, καθ' ερμηνεία του δικογράφου, ότι δεν υφίσταται νομολογία του ΣτΕ επί του τιθέμενου με αυτόν ζητήματος**,
...λαμβανομένου υπόψη ότι επί του ανωτέρω ζητήματος πράγματι δεν υφίστατο νομολογία του ΣτΕ κατά τον κρίσιμο χρόνο της άσκησης της αιτήσεως, **ο λόγος αναιρέσεως προβάλλεται παραδεκτός, Β 1525/24**
- Προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου, προβάλλεται, **καθ' ερμηνεία του δικογράφου της υπό κρίση αιτήσεως, ότι επί του τιθέμενου ζητήματος δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ [...], ο προβαλλόμενος δε ισχυρισμός περί έλλειψης νομολογίας ως προς το τιθέμενο με τον εξεταζόμενο λόγο αναιρέσεως νομικό ζήτημα του αν, κατά την έννοια των άρθρων 50 και 63 του Κ.Φ.Δ. και 64 του Κ.Δ.Δ., οι απεριορίστως, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον ευθυνόμενοι κατά νόμον για την καταβολή των φορολογικών οφειλών ο.ε. εταίροι νομιμοποιούνται προς άσκηση προσφυγής (ατομικώς) κατά της απόρριψης της ενδικοφανούς προσφυγής τους (άρθρο 70B Κ.Φ.Ε.) κατά των εκδοθεισών σε βάρος του νομικού προσώπου καταλογιστικών πράξεων, είναι βάσιμος, διότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο άσκησης της αιτήσεως, πράγματι δεν υφίστατο σχετική νομολογία του Δικαστηρίου,**
...συνεπώς, **ο λόγος αναιρέσεως προβάλλεται παραδεκτός. Β 1196/24**

V. ΕΞΕΤΑΣΗ ΛΟΓΩΝ ΑΝΑΙΡΕΣΕΩΣ

1. Εξέταση λόγου αναιρέσεως ανεξαρτήτως παραδεκτής προβολής του (βλ. και κατωτ. 3γ)

- [Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού της προβολής του λόγου διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι δεν υφίσταται νομολογία που να αφορά την εσφαλμένη υπαγωγή του άρθρου 108 του Τελωνειακού Κώδικα, σε συνδυασμό με την [...] υπουργική απόφαση, στα πραγματικά περιστατικά, ωστόσο, **ο ανωτέρω λόγος, ανεξαρτήτως παραδεκτής προβολής του, είναι απορριπτέος, ως αβάσιμος**, δεδομένου ότι το ως άνω ζήτημα έχει ήδη επιλυθεί με αποφάσεις του Δικαστηρίου κατά τρόπο σύμφωνο με τα κριθέντα με την αναιρεσιβαλλόμενη, **Β 1044/24**
- [Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού των λόγων αναιρέσεως προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι δεν υπάρχει νομολογία του ΣτΕ που να έχει κρίνει ad hoc τα ανωτέρω

νομικά ζητήματα, ήτοι του ορισμένου λόγου εφέσεως, με τον οποίο αμφισβητείται η εφαρμογή και ερμηνεία διατάξεως νόμου από το πρωτόδικο δικαστήριο, καθώς και το παραδεκτό λόγου εφέσεως, με τον οποίο αμφισβητείται η συνδρομή μέρους ή του συνόλου των προϋποθέσεων εφαρμογής διατάξεως, κατ' επίκληση της οποίας το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε το πρώτον ότι η αναιρεσίβλητη δεν υπάγεται στον ένδικο καταλογισμό, **ο λόγος αναιρέσεως είναι, ανεξαρτήτως παραδεκτής προβολής του, απορριπτέος ως αλυσιτελής**, διότι ο σχετικός λόγος εφέσεως του Δημοσίου ήταν, σε κάθε περίπτωση, αβάσιμος. [...], **B 1079/22**

- [Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού της προβολής του λόγου διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι δεν υφίσταται νομολογία του ΣτΕ εάν κατ' εφαρμογή της νέας διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 2 του Κ.Δ.Δ. το διοικητικό δικαστήριο δεσμεύεται άνευ ετέρου από τις αμετάκλητες απαλλακτικές ποινικές αποφάσεις και δεν υποχρεούται να εκφέρει ίδια κρίση σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος αθωώθηκε λόγω αμφιβολιών, **ο λόγος αυτός, ανεξαρτήτως παραδεκτού προβολής του, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος**, δεδομένου ότι, όπως έχει ήδη κριθεί, η νέα διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 εδάφιο β' του Κ.Δ.Δ., ερμηνευόμενη στενά, έχει την έννοια ότι το διοικητικό δικαστήριο δεσμεύεται από αμετάκλητη, καταδικαστική ή αθωωτική, απόφαση ποινικού δικαστηρίου, μόνον αν η ποινική απόφαση αφορά στην ίδια παράβαση, ως ιστορικό γεγονός, με εκείνη που καταλογίσθηκε στον προσφεύγοντα με την ένδικη διοικητική πράξη, με την οποία του επιβλήθηκε διοικητική κύρωση, **B 836/22**
- [Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου διατυπώνεται ισχυρισμός περί ελλείψεως νομολογίας του ΣτΕ ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου και, εμμέσως, περί αντίθεσης στην «πάγια νομολογία του ΔΕΕ» με επίκληση των αποφάσεων Αφasia της 15.12.2011 και Lagura της 8.11.2012, ο προβαλλόμενος λόγος, **ανεξαρτήτως παραδεκτού**, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, [...], **B 442/21**
- [Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου, η αναιρεσείουσα επικαλείται ότι «δεν υπάρχει αντίθετη ad hoc απόφαση του ΣτΕ, άλλως (ότι) η κρίση της αναιρεσιβαλλομένης ευρίσκεται σε ευθεία αντίθεση με τα γενόμενα δεκτά με την ΣτΕ 3988/2012 απόφαση της Ολομέλειας», **ανεξαρτήτως παραδεκτού της προβολής του, (δεδομένου ότι ήδη κατά το χρόνο ασκήσεως της αιτήσεως[...]) υπήρχαν οι κατωτέρω μνημονευόμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου που επέλυναν το εν προκειμένω τιθέμενο νομικό ζήτημα**), **ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος**, διότι, η προαναφερθείσα κρίση του δικάσαντος διοικητικού εφετείου είναι σύμφωνη με την διαμορφωθείσα νομολογία του ΣτΕ, **B 1862/20**

2. Εξέταση λόγου αναιρέσεως ανεξαρτήτως βασιμότητας ισχυρισμού άρθρου 12 παρ. 1 ν. 3900

- Ενόψει, όμως, της απορρίψεως του δευτέρου λόγου αναιρέσεως ως ερειδομένου επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, αφού δεν τίθεται ζήτημα αντιτάξεως στην αναιρεσείουσα μεταστραφείσης νομολογίας, αλλά εφαρμογή, από το δικάσαν διοικητικό εφετείο, της παγίας νομολογίας, σύμφωνα με την οποία αγωγή χωρεί μόνον εφόσον με αυτήν διώκεται η ικανοποίηση αξιώσεως βεβαίας και εκκαθαρισμένης, **και αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτέος, ανεξαρτήτως βασιμότητας ή μη του προβαλλόμενου κατ' άρθρο 12 του ν. 3900 ισχυρισμού, ΣΤ 643/24**

- Ο λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, δεδομένου ότι [...], ενόψει δε αυτού, παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση του [...]ισχυρισμού του άρθρου 12 του ν. 3900, ΣΤ 1286/20

3. Εξέταση λόγου αναιρέσεως καίτοι ο ισχυρισμός του άρθρου 12 παρ. 1 ν. 3900:

α. Προβάλλεται αορίστως

Ο λόγος αναιρέσεως είναι απορριπτός, ανεξαρτήτως της αοριστίας του ισχυρισμού που τον συνοδεύει, ως αβάσιμος [...], ΣΤ 1102/22

β. Αναφέρεται σε διατάξεις μη ερμηνευθείσες από την αναιρεσιβαλλόμενη

[Αν και] προς θεμελίωση του παραδεκτού του λόγου, το αναιρεσείον προβάλλει ότι «δεν υφίσταται *ad hoc* νομολογία του ΣτΕ για το κρίσιμο νομικό ζήτημα της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 43 του π. δ/τος 609/1985», ο ισχυρισμός αυτός αναφερόμενος σε ζήτημα εφαρμογής και όχι ερμηνείας των διατάξεων του άρθρου 43 του π.δ. 609/1985 δεν μπορεί να θεμελιώσει το παραδεκτό του ως άνω προβαλλομένου λόγου αναιρέσεως, ...εξ άλλου, δοθέντος ότι στην αναιρεσιβαλλόμενη δεν περιλαμβάνεται ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 43 του π. δ/τος 609/1985, ο λόγος αυτός αναιρέσεως, όπως διατυπώνεται, πλήττει πράγματι κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου που συνδέεται με το πραγματικό της συγκεκριμένης υποθέσεως και την εκτίμηση των ιδιαίτερων περιστάσεων αυτής και, συνεπώς, δεν μπορεί να τεθεί ως προς αυτήν ζήτημα ανυπαρξίας νομολογίας, ΣΤ 1102/22

γ. Δεν αναδεικνύει συγκεκριμένο νομικό ζήτημα

Ανεξαρτήτως του παραδεκτού της προβολής του λόγου (δεδομένου ότι με το δικόγραφο δεν προσδιορίζεται το συγκεκριμένο νομικό ζήτημα που τίθεται με αυτόν), ο λόγος αυτός είναι απορριπτός ως αβάσιμος [...], Β 2231/19

VI. ΕΙΔΙΚΩΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ Ν. 3900

1. Παραδεκτή άσκηση αιτ. αναιρέσεως θέτουσας νομικό ζήτημα που έχει ήδη επιλυθεί αλλά παραπέμφθηκε εκ νέου σε μείζονα σύνθεση

Σε περίπτωση που το επίμαχο ζήτημα είχε μεν κριθεί με απόφαση του ΣτΕ, ακόμα και της Ολομέλειας, αλλά με νεότερη απόφαση του Δικαστηρίου, που δημοσιεύθηκε πριν από την άσκηση της αιτ. αναιρέσεως στην οποία γίνεται επίκληση του άρθρου 2 του ν. 3900, η ορθότητα της υφιστάμενης νομολογίας τέθηκε σε αμφιβολία και το ζήτημα παραπέμφθηκε εκ νέου προς επίλυση σε σχηματισμό αυξημένης συνθέσεως του Δικαστηρίου, την Ολομέλεια ή επταμελή σύνθεση Τμήματος, τότε, ελλείψει επιλύσεώς του, η αίτ. αναιρέσεως ασκείται παραδεκτώς (μειοψ), Ολ 2476/15

2. **Παραδεκτή άσκηση αιτ. αναιρέσεως κατ' αποφάσεως που κρίνει αντισυνταγματική κανονιστική πράξη (και όχι τυπικό νόμο)**

Συντρέχει, κατ' αρχήν, η κατά τ' ανωτέρω προϋπόθεση του άρθρου 2 του ν. 3900 και όταν υπάρχει κρίση της αναιρεσιβαλλομένης περί αντισυνταγματικότητας κανονιστικής διοικητικής πράξεως, δεδομένου ότι, εκτός από την περίπτωση που έχει διατυπωθεί, με την αναιρεσιβαλλόμενη, ρητή κρίση ότι η κανονιστική υπουργική απόφαση είναι απλώς εκτός εξουσιοδοτήσεως, στις λοιπές περιπτώσεις η **πλημμέλεια της κανονιστικής αποφάσεως αντανακλά, στην πραγματικότητα, στο κύρος του εξουσιοδοτικού νόμου, ...άλλωστε, υπέρ της ερμηνευτικής αυτής εκδοχής συνηγορεί και ο λόγος θεσπίσεως της σχετικής ρυθμίσεως, να μην καταλείπεται, δηλαδή, στην έννομη τάξη ανεπίλυτο το ζήτημα ισχύος ή μη κανονιστικού επιπέδου ρυθμίσεων, ανεξάρτητα από την μορφή τους, που αξιώνουν εφαρμογή σε μη προσδιορισίμο αριθμό περιπτώσεων (μειοψ.), **Ολ 219/21****

Σύνταξη-Επιμέλεια
Κ.Α. Μαρίνου
Σύμβουλος Επικρατείας